

Tıbbın önlenemez yükselişi

Prof. Dr. Faik Çelik

1977 yılında İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi'ni bitirdi. 1982'de Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Kliniği'nde uzman oldu. 1990'da Genel Cerrahi Doçenti, 1992'de Göztepe Eğitim Hastanesi'nde Klinik Şefi oldu. Ekim 2007'de emekli olan Çelik, Ekim 2008'e kadar Hisar Intercontinental Hospital'de Tıbbi Direktör olarak çalıştı. Çeşitli ulusal ve uluslararası dergilerde yayınlanmış 90'dan fazla bilimsel çalışması olan Çelik, "Asistan Rehberi", "Tıbbi Makale ve Tez Yazım Kuralları", "Çağdaş Türk Tıp Şiirleri/Seçki", "İlaç Kokulu Kitap" ve "Yüksek Ateşli Kitap" isimli kitapların yazarıdır. Sağlıkın Sesi Gazetesi'nin Medikal Editörlüğünü yapan Çelik, "Tıp Hukuku" ve "Tıp-Sanat" haberleşme gruplarının kurucusu ve yöneticisidir. Tıp Hukuku Derneği Kurucular Kurulu Başkanı olan Çelik, 2000-2006 yılları arasında TTB Yüksek Onur Kurulu Üyeliği yapmıştır. Geçtiğimiz haftalarda profesör olmuştur. Çelik, geçtiğimiz Ocak ayından beri İstanbul Üniversitesi Rektör Danışmanı olarak görev yapmaktadır.

Günümüzden 38 yıl önceydi, 180 bin genç sınavlara girerek yüksek öğretim için yarışıyorlardı, o zaman her 1000 kişiden 5'i tıp eğitimine girebiliyordu. Günümüzde bu rakam 4'ün altındadır. Puanım oldukça yüksekti, her yeri seçme şansım vardı. Çocukluktan beri hayalim mühendis olmaktı. Evdeki saatleri hatta o zamanlar oldukça kıymetli

olan transistörlü radyoları, kolları merak eder, onları açar içlerine bakar, hatta sökerdim. ODTÜ'nün sınavları ayrı yapılıyordu ve makine mühendisliğini kazanmıştım. Hayalimi gerçekleştirmenin zamanıydı ama ben tıbbi seçtim. Neydi beni cezbeden, çocukluk düşlerimden ayıran bu seçimi yapmamdaki neden?

70'li yıllara dönelim. Tıp fakülteleri en yüksek puanla öğrenci alıyordu; tıbbiyeli olmak bir prestij, bir ayrıcalıktı. Tıp fakülteleri dereceye girmiş öğren-

cilerin ilk tercihiydi. Hekimlik toplumunda saygın bir yere sahipti, ekonomik olarak orta direkten çok iyi durumdaydı. O dönemlerde tek tük bulunan üniversiteye hazırlık dershanelerinde tıp fakültesini kazanan öğrencilerinin sayısı başarılarının en büyük göstergesiydi. Bir de bunlara o dönemde tıp fakültesinde okuyan ablamın kadavra salonunda çekilmiş resimlerini, evde ütülenen beyaz gömleğini de eklersem sanırım seçimimdeki radikal değişiklik açığa kavuşuyor. Sıkıntılı yıllardı 70'li yıllar ama güzeldi. Çünkü

hekimliğin “gümüş” döneminin sonlarıydı, “altın” dönemi bizim kuşak zaten hiç görmedi.

70’li yıllarda fakülteyi bitiren bir hekim için iş hazırды, genç mezun doktor mesleğe hemen atılacak biriydi. Özel sektör yok denecek kadar azdı ancak kamuda iş bulmak gibi bir sorun da yoktu. Ülke nüfusu 1970 de 35.6 milyon, hekim sayısı 15 bin 200 idi. Bu tabloya bir de o zamanlar çıkarılan ve bugünlerde tekrar gündemde olan “tam gün” yasaının getirdiği ekonomik kazanımları eklemeliyiz. Dönemin Sağlık Bakanı Mete Tan’a yönelik “Sa-yesinde evlendim, araba sahibi oldum” sözleri hekimler arasında çok sık duyuluyordu. Aynı yıllarda dünya tıbbında devrim niteliğindeki gelişmeler, örneğin Güney Afrika’da C. Bernard’ın ilk kalp naklini gerçekleştirmesi, duodenum ülseri ameliyatını tarihten silen bazı asit düşürücü ilaçların ortaya çıkışı, antibiyotiklerdeki müthiş gelişmeler tıbbın önünün açık ve heyecan verici bir alan olduğunu da tescil ediyordu.

Bu ortamlardan 80’li yıllara gelindi. Türkiye’de her şeyi, sistemleri, değerleri, alışkanlıkları, belki de güzel ve iyi olan birçok şeyi altüst eden 12 Eylül askeri darbesini yaşadık. Tüm kurumlar, akademik çevreler, beyinler bu antidemokratik oldu-bittiden nasibini aldı; tabi tıp ve hekimlik de... Evren’li ve ardından Özal’lı yıllar başlamıştı. Kenan Evren ve MGK’nın ilk icraatlarından biri doktorlara “mecburi hizmet” çıkarmak oldu. Ülke nüfusu 47 milyon, hekim sayısı 22 bindi. 1982’de bir gece ansızın bir kuşak hekimin hayatı ve mesleki geleceği altüst oldu. Fakülteden mezun olduğu gün veya uzmanlık sınavına girdiği gün, mecburi hizmet yasaının çıkarılmasından bir gün sonraya denk gelenler, 2 şer yıl “zorunlu hizmete” yakalandı. Ortaya çıkan bu haksızlığa tepki göstermek söz konusu bile olamazdı. Kim cesaret edip konuyu Anayasa Mahkemesi’ne götürülebilirdi ki? Devir baskı ve hukuksuzluk devriydi. Hafızalarımızı yoklayalım isterseniz: “Mecburi hizmete giden doktor orada durmuyorsa onu ağaca bağlayın” diye buyuruyordu Evren. Hızını alamıyor, “Yeni mezun olmuş bir doktor, benim yarıbayımdan fazla alıyor, olur mu hiç ?” diye meydanlara çıkıyor; konuşmasını bir hadis veya ayet ile bitirip kendini toplum gözünde meşru kılmaya çalışıyordu.

Özal’ın prenseslerinden Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut ise ateşe körükle gidiyor “Bu doktorlara milyon versen milyar isteriz derler” diye konuşabiliyordu. Hekimler de bu enformasyon kirliliğinden na-

siplendiler. Hekimlik hem toplumsal saygınlığını yitiriyor hem de ekonomik güç kaybı gün geçtikçe artıyordu.

Bütün bunların üzerine fakülteyi bitirince 2 yıl, uzmanlık sonrası 2 yıl, yan dal uzmanlık sonrası 2 yıl olmak üzere zorunlu hizmet yıllarını koyduğumuzda, bir hekim pratisyen olmak için 8 yıl, uzman olmak için en az 12 yılını vermek durumundaydı. Erkeklerin 2 yıl askerliğini de eklersek bir hekimin neredeyse 40 yaşına kadar hayatına ipotek konulmuş oluyordu. Bu adil olmayan tablonun sonuçları 90’lı yıllarda kendini gösterdi...

90’lı yılların başında tıp fakülteleri ve hekimlik hızla irtifa kaydetmeye başladı; giriş puanları düştü, tıp fakülteleri tercih sıralamalarında hızla orta sınırlara düştü. Yerlerini teknoloji ve fen ağırlıklı fakülteler ve meslekler aldı. Gerçi bu duruma, o dönemde yaşanan iletişim, internet, bilgisayar gibi alanlardaki baş döndürücü gelişmelerin de etkili olduğunu da belirtmeliyiz. O yıllarda bilgisayar ve makine mühendisliklerinin üst sıralarda yer alması tesadüfi değildir. Bu dönemde plansız ve hızla açılan çok sayıda tıp fakültesi de olumsuzluk kaynağı olmuştur. Gençlerimiz, zorluğu ve uzunluğu nedeniyle tıp öğrenimine tahammül edememekteydiler. Bu yıllar tıp fakültelerinin nitelik kaybına uğradığı yıllar olarak hatırlanıyor. Bir başka deyişle 80’li ve 90’lı iki dekat yıl, tıp fakültelerinin ve hekimliğin erozyon yıllarıdır..

2000’li yıllara gelindiğinde rüzgârın yönünün yeniden değiştiğini görüyoruz. Neden acaba? Tıp ve hekimlik toplum nezdinde tekrar saygınlık mı kazandı? Buna verilecek net yanıt “hayır”dır. Bu değişimin gerçek nedeni ekonomiktir. Küreselleşme, ülke veya ülkeler arasındaki finansal krizler, ardı ardına yıkılan dev şirketler, kapanan fabrikalar, yoğun işsizlik, özellikle beyaz yakalılar ve teknik meslekler arasında işsizliğin yaygınlaşması, rüzgârın yön değiştirmesine neden olan faktörlerdir. Bu arada değişmeyen ise insan sağlığının önemi ve ona olan gereksinmeydi. Keza içinde bulunduğumuz bu yıllarda hekim sayısında artış sağlamayı hedefleyen politikalar, mecburi hizmetin artık kanıksanması hatta istihdam için olanak kabul edilmesi ama en önemli olarak da kamu kesiminde iş güvencesinin olması önemli etkenlerdir. Ailelerin çocuklarını doktor olarak görme isteği de gözden kaçırılmamalıdır. Ayrıca gittikçe büyüyen özel sektörde iş sahalarının açılması ve buralardaki hekimlerin göreceli olarak daha iyi imkânlara sahip olması rüzgârın yönünü değiştiren faktörler olarak dikati çekmektedir.

2000’li yıllara gelindiğinde rüzgârın yönünün yeniden değiştiğini görüyoruz.

Neden acaba? Tıp ve hekimlik toplum nezdinde tekrar saygınlık mı kazandı?

Buna verilecek net yanıt

“hayır”dır. Bu değişimin gerçek nedeni ekonomiktir.

Küreselleşme, ülke veya ülkeler arasındaki finansal krizler, ardı ardına yıkılan dev şirketler, kapanan fabrikalar, yoğun işsizlik, özellikle beyaz yakalılar ve teknik meslekler arasında işsizliğin yaygınlaşması, rüzgârın yön değiştirmesine neden olan faktörlerdir.

Nitekim bu yıl dereceye giren öğrencilerin önemli bir kısmı tıp fakültelerini seçmişlerdir. 2009 ÖSS sınavına 1 milyon 324 bin 197 kişinin girdiğini de hatırlatalım. 2009 ÖSS sınavında sayısal-1 puan türü birincisi Gülşen Yücel, Türkiye’nin sağlık problemleri ve hekimlik mesleğiyle ilgili sıkıntılarına ilişkin soruya, “Bu bölümü tercih ettiğimde ‘Doktorluğun cazibesi eskidendi. Artık doktorluk kıymetli değil.’ dediler. Ben bunları bilerek geldim ve mutluyum.” cevabını vermiştir. Konuyla ilgili olarak ile sayısal-2 puan türü birincisi Çağatay Ermiş ise, “Benim ailemde doktor çok, hepsi bir araya geldiğinde sağlık alanındaki sıkıntıları açıkça görebiliyorum ancak tıp artık rağbet görmüyor demek yanlış olur, tıp tüm dünyada yükselen bir değer” demiştir.

Bugün nüfusu 71.5 milyon, hekim sayısı 110 bin olan ülkemizde, idealizmden kaynaklı olmasa da, yaşanan ekonomik krizler ve tıp dışı alanlarda büyük bir kitlenin işsiz kalması, tıp eğitimine dönüşü başlatmıştır. Özetle, tıp fakülteleri ve tıbbın önlenemez yükselişi devam etmektedir.